

ФИНАНСИРАЊЕ ДОБРОВОЉНИХ ВАТРОГАСНИХ ДРУШТАВА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

маст. Милош Миленковић*
Министарство унутрашњих послова
Републике Србије, Сектор за ванредне ситуације
др Далибор Кекић, ванредни професор
Криминалистичко-полицијски универзитет, Београд

* milos.milenkovic@mup.gov.rs

ФИНАНСИРАЊЕ ДОБРОВОЉНИХ ВАТРОГАСНИХ ДРУШТАВА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Сажетак: Добровољна ватрогасна друштва у Републици Србији тренутно представљају значајну оперативну компоненту и додатну испомоћ професионалним ватрогасно-спасилачким јединицама и локалним штабовима за ванредне ситуације када за тиме постоји потреба. Током последње три деценије ова област је у великој мери била запостављена и претило је да дође до потпуног девастирања и нестајања добровољних ватрогасних друштава у Републици Србији. Међутим, од усвајања Закона о добровољном ватрогасству, који је усвојен крајем 2018. године, Министарство унутрашњих послова и Сектор за ванредне ситуације започели су и реализовали низ активности у циљу системског развоја добровољног ватрогасства. Током овог процеса значајна пажња је усмерена ка финансирању добровољних ватрогасних друштава, које тренутно није системски решено и то ће представљати основну хипотезу рада са циљем да аутори предложе успостављање стабилних извора финансирања који омогућавају несметан рад и функционисање добровољних ватрогасних друштава. Истраживање у раду биће усмерено на анализу добровољног ватрогасства у државама у окружењу Републике Србије и начине на које су оне регулисале финансирање добровољних ватрогасних друштава. Један од очекиваних резултата рада је предлог финансијског модела усмереног и ка националном нивоу и ка нивоу јединица локалних самоуправа, који би допринео даљем унапређењу рада добровољних ватрогасних друштава.

Кључне речи: добровољна ватрогасна друштва, финансирање, систем смањења ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама, јединице локалне самоуправе

Увод

Добровољна ватрогасна друштва представљају значајну оперативну компоненту и додатну испомоћ професионалним ватрогасно-спасилачким јединицама и локалним штабовима за ванредне ситуације када за тиме постоји потреба. У складу са статистичким показатељима, припадници добровољних ватрогасних јединица у оквиру добро-

вољних ватрогасних друштава ангажовани су у просеку на око четрдесетак интервенција на месечном нивоу по позиву професионалних ватрогасно-спасилачких јединица. Сарадња у том погледу се може окарактерисати као коректна, с тим да су очекивања да се овај облик садејства у наредном периоду значајно унапреди. Такође, добровољна ватрогасна друштва у Републици Србији окупљају људе који су искрени поштоваоци ватрогасства и увек спремни да помогну када је у питању заштита од пожара, односно других опасности где припадници добровољних ватрогасних друштава могу бити ангажовани.

Добровољна ватрогасна друштва у Србији имају дугу традицију, а нека постоје више од сто година. Прво је основано 1805. године у Елемиру (Политика, 2021). Ако се узме пример града Београда, прву добровољну пожарну чету 1881. године основали су: трговци, занатлије и чиновници Београда. Иста је имала неколико војника, благајника, секретара и око 70 (седамдесет) чланова. Због потешкоћа у организовању и ефикасном раду врло брзо је добровољна пожарна чета престала да постоји (1892. године) (Пурић и сар., 2014). Законом о устројству војске од 1882. године укинута су тзв. стајаћа и народна војска и организована модерна војска. У новој војној формацији није било предвиђено организовање пожарних јединица за заштиту градова и општина. Суочене са таквим стањем, општине у Србији су почеле саме да установљавају пожарне јединице, пре свега добровољне, а из њих су настале и професионалне. Искуство у оснивању оваквог вида заштите од пожара стиче се (око 1870. године) у околним, развијеним земљама (Аустроугарској и данашњој Војводини и др.), где почиње да се развија нови вид организоване заштите и гашења пожара – добровољне ватрогасне јединице (Млађан и сар., 2014). Управо је ово и један од разлога због чега је добровољно ватрогасство тренутно на вишем ступњу развоја у северном делу Србије, у односу на друге крајеве. Традиција и култура су у великој мери очуване до данас и представљају одличну основу за даљи напредак. Са друге стране, на самим почецима формирања добровољних ватрогасних јединица у Београду и другим градовима централне Србије појављује се један феномен да добровољни рад који се оснивао на одушевљењу није трајао дуго, као и у другим областима живота у граду (Ибид). Средином прошлог века било је неколико покушаја да се успостави ефикасан и ефективан систем добровољног ватрогасства, али углавном без значајнијег помака.

Проблеми за незаинтересованост припадности добровољном ватрогасству се препознају и током деведесетих година када је тешко

било очекивати да ће особе бити заинтересоване за добровољно ватрогаство, изузев територије Аутономне Покрајине Војводине где, како је наглашено, добровољно ватрогаство опстаје искључиво захваљујући традицији и култури. Такође, од деведесетих година прошлог века креће врло неповољан период за добровољно ватрогаство на овим просторима. Наиме, неколико година уназад долази и до професионализације ватрогасних јединица у Републици Србији. Људство, материјално-техничка средства, возила и опрема прелазе под патронат Министарства унутрашњих послова и тиме долази до централизованог управљања овим делом националног система безбедности, уз деташиране органе који су спроводили у праксу одлуке са централног нивоа. Тиме се добија на једнообразности у свим погледима када је реч о професионалним ватрогасним јединицама. Међутим, држава тада преузима обавезу да решава разна питања која се односе на професионалне ватрогасне јединице, попут старости возила, безусловних објеката за боравак и рад људства, неупотребљиве и старе опреме и сл. Све претходно наведено подразумевало је приоритетно решавање извора и начина финансирања нагомиланих проблема у функционисању професионалних ватрогасних јединица. Аутоматски, мало средстава је остајало на располагању за добровољна ватрогасна друштва која су се све више усмеравала на јединице локалних самоуправа које су раније имале обавезу финансирања и опремања професионалног дела. Међутим, у том тренутку па све до краја 2018. године није постојао ниједан валидан законски основ који би дозволио или чак наметнуо јединицама локалних самоуправа да финансирају и помажу рад добровољних ватрогасних друштава у Републици Србији. Постојала су искључиво упутства и инструкције у том погледу, али је то резултирало разноликошћу, неуједначеношћу и слабом заинтересованошћу јединица локалних самоуправа да финансирају локална добровољна ватрогасна друштва која су им територијално припадала. На тај начин, из године у годину је све више опадала мотивација и заинтересованост људи да буду припадници добровољних ватрогасних јединица, односно чланови добровољних ватрогасних друштава. Опстају само она која су индивидуалним напорима успевала да обезбеде минимум средстава за несметано функционисање, док се све више појављивао термин „добровољних ватрогасних друштава на папиру”. То је подразумевало да су добровољна ватрогасна друштва остала активна у правној форми као удружење грађана које је регистровано у Агенцији за привредне регистре, али без људства и опреме да могу

оперативно функционисати када за тиме постоји потреба. Такође, претходне године су допринеле све већем продубљивању јаза између северног и јужног дела Републике Србије када је реч о добровољном ватрогасству. Територија Аутономне Покрајине Војводине успева да задржи добар имиџ и репутацију оперативних добровољних ватрогасних друштава, искључиво захваљујући дугој традицији, култури и начину размишљања локалног становништва. Једино се територија Сремског управног округа издвајала из претходне констатације са спорадичним случајевима активних добровољних ватрогасних друштава. Са друге стране, територија централне, западне, источне и јужне Србије имала је врло ретке примере развијеног добровољног ватрогасства и то искључиво захваљујући индивидуалном ентузијазму. На пример, пре усвајања Закона о добровољном ватрогасству на територији града Београда било је регистрованих укупно четрдесет пет добровољних ватрогасних друштва, од којих је оперативно било употребљиво искључиво два–три.

Ипак, руководство Министарства унутрашњих послова и Сектора за ванредне ситуације препознало је област добровољног ватрогасства као стратешки важну за систем смањења ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама, као дела система националне безбедности. С тим у вези, након вишегодишње припреме, у новембру 2018. године усвојен је Закон о добровољном ватрогасству. Предметни закон доноси низ новина када је реч о добровољном ватрогасству. Једна од најзначајнијих новина се односи на обавезу да је добровољно ватрогасно друштво дужно да формира, опреми и одржава функционалном најмање једну добровољну ватрогасну јединицу, у складу са овим Законом (Закон о добровољном ватрогасству, 2018). Такође, по новом Закону, добровољно ватрогасно друштво није могуће основати као било које друго удружење грађана у складу са позитивним правним прописима који дефинишу слободу удруживања грађана. Поред података и чињеница прописаних законом којим се уређују удружења, добровољно ватрогасно друштво дужно је да, приликом подношења пријаве за регистрацију у Регистар, поднесе и доказ да поседује образовану добровољну ватрогасну јединицу у складу са овим Законом, односно уверење које издаје Министарство унутрашњих послова (Ибид). Предметним законом јасно се дефинишу и услови за припаднике добровољних ватрогасних јединица, попут здравствене и стручне способности за обављање задатака добровољних ватрогасних јединица. Законске обавезе које се односе на људство и материјално-

-техничку опремљеност, које се подазумевају када је реч о поседовању добровољне ватрогасне јединице, намећу и потребу за финансијским средствима како би се испуниле законске норме. Долази се до закључка и истовремено поставља питање како да добровољна ватрогасна друштва, у форми удружења грађана, обезбеде потребна финансијска средства и континуитет у финансирању како би правно опстала.

Тренутно стање финансирања добровољних ватрогасних друштава у Републици Србији

Добровољна ватрогасна друштва у својој основној правној форми представљају удружења грађана. На тај начин законска регулатива, која дефинише удружења грађана, аутоматски одређује и изворе финансирања. Поред тога, Закон о добровољном ватрогасству ближе уређује начине и моделе финансирања.

Добровољно ватрогасно друштво може стицати имовину у складу са законом којим се уређују удружења. Добровољном ватрогасном друштву могу се доделити финансијска средства из буџета Републике Србије, аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе, за подстицање програма или недостајућег дела средстава за финансирање програма који су од јавног интереса. Министарство, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе на чијој територији постоји регистровано добровољно ватрогасно друштво објављује годишњи план расписивања јавних конкурса. Поступак за доделу средстава спроводи се у складу са прописима којима се уређује додела средстава за подстицање програма или недостајућег дела средстава за финансирање програма од јавног интереса које реализују удружења (Закон о добровољном ватрогасству, 2018). На основу одредби Закона, јасно је да се примарни начин финансирања добровољних ватрогасних друштава односи на средства која се опредељују из буџета на националном нивоу, као и на нивоу аутономних покрајина и јединица локалних самоуправа. У овом делу изражена је разноликост.

Када је реч о издвајањима из буџета Републике Србије, након усвајања потпуно нове законске регулативе, изражена су значајна финансијска издвајања за добровољна ватрогасна друштва. Од 2018. године Министарство унутрашњих послова, као надлежно министарство које контролише рад добровољних ватрогасних друштава, значајно помаже опремање истих. Помоћ се огледа кроз три јавна кон-

курса коју су спроведена 2019, 2020. и 2021. године за набавку опреме и материјално-техничких средстава која су потребна добровољним ватрогасним друштвима, како за испуњење нових законских обавеза тако и за што већу оперативну употребљивост. Средства су додељивана или Ватрогасном савезу Србије, као кровној организацији која окупља друштва и који касније равномерно дистрибуира опрему, односно директно добровољним ватрогасним друштвима. На основу додељених средстава одређени број друштава се опремио радном и заштитном униформом, као и ватрогасном опремом. Очекује се да и у наредним годинама Министарство унутрашњих послова додељује средства добровољним ватрогасним друштвима у циљу материјално-техничког опремања и ефикаснијег оперативног функционисања. У овом делу треба истаћи да Министарство унутрашњих послова, преко Сектора за ванредне ситуације, укључује Ватрогасни савез Србије и добровољна ватрогасна друштва у различите домаће и међународне пројекте како би им се и на тај начин обезбедили додатни извори прихода. Поред законски дефинисаних начина финансирања, добровољна ватрогасна друштва могу добијати и различите донације или бити спонзорисана за свој рад. Не сме се заборавити да су ова удружења грађана усмерена ка хуманитарном раду и заштити људских живота, материјалних и културних добара, а то је управо део концепта друштвено одговорног пословања који је широм препознат од стране привредних друштава и других правних лица.

Када је реч о финансирању од стране аутономних покрајина, Аутономна Покрајина Војводина, слично националном нивоу од 2018. године, издваја знатна средства на годишњем нивоу и путем јавних конкурса додељује их добровољним ватрогасним друштвима искључиво са територије ове аутономне покрајине. На основу додељених средстава друштва су углавном набављала радне униформе у циљу препознатљивости, униформности и коришћења приликом превентивних и оперативних активности.

У погледу финансирања од стране јединица локалних самоуправа тренутно стање је неуједначено. Има примера где поједине јединице локалне самоуправе у Републици Србији издвајају вишемилионске износе за финансирање добровољних ватрогасних друштава, затим има оних где су та издвајања у висини од сто хиљада динара, до примера где јединице локалних самоуправа уопште не издвајају средства за финансирање добровољних ватрогасних друштава без обзира на постојање истих и на реалну оперативну употребљивост. Пуно је разлога

због овакве неуједначености. Свакако је један од разлога непрепознатљивост добровољних ватрогасних друштава у систему смањења ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама, која је свакако била присутна до доношења Закона о добровољном ватрогаству. Међутим, и поред усвајања и примене овог прописа, присутни су примери да јединице локалне самоуправе немају прецизно дефинисане ставке у буџетима која су опредељена за финансирање добровољних ватрогасних друштава. Са друге стране, штабови за ванредне ситуације који су успостављени на нивоу истих јединица локалних самоуправа кроз одлуке активно користе оперативни део добровољних ватрогасних друштава у виду добровољне ватрогасне јединице. Евидентан је парадокс да руководство локалних штабова активно користи капацитете добровољних ватрогасних друштава, а да се из буџета територијално надлежних јединица локалних самоуправа не издвајају средства која би значила добровољним ватрогасним друштвима у циљу регулисања свакодневног и оперативног функционисања попут режијских трошкова боравка у објектима, трошкова горива и амортизације возила и др. Помоћ јединица локалних самоуправа у фази оснивања добровољних ватрогасних друштава, као и даљег рада, од велике је користи. Закон о добровољном ватрогаству прописује обавезе и за јединице локалне самоуправе које се не односе на директно финансирање, али су од велике користи у погледу омасовљења припадника добровољних ватрогасних друштава. Наиме, предметним законом прописано је да ће Скупштина јединице локалне самоуправе донети акт којим ће утврдити систем подстицаја и повластица које је дужна да обезбеди за припаднике добровољних ватрогасних јединица. Овим поступком добија се и на мотивацији да људи буду део добровољних ватрогасних јединица и могу се придобити и особе млађе популације које су будућност добровољног ватрогаства. У овом делу само је неколико јединица локалних самоуправа у Републици Србији званично донело акт којим се дефинише систем повластица и подстицаја за припаднике добровољних ватрогасних јединица.

Анализа финансирања добровољног ватрогаства у другим државама

У циљу сагледавања могућности унапређења начина финансирања добровољних ватрогасних друштава у Републици Србији, неколико држава је узето као пример и начин на који су оне решиле ово питање.

Као први пример узета је Савезна Република Немачка, имајући у виду да се тамошњи систем заштите и спасавања у великој мери заснива на волонтерским снагама и на добровољним ватрогасцима. Наиме, у овој држави не постоји савезни закон, већ свака земља чланица има сопствени закон о добровољној пожарној заштити. Ови документи, којима је дефинисан начин организације и заштите од пожара и техничко-технолошких несрећа могу се битно разликовати у појединим земљама, сразмерно њиховој економској моћи, али су принципи организације добровољног ватрогаства у свим земљама исти. Предметним законом се дефинише обавеза општина да организују пожарну заштиту на сопственој територији. Ако се као пример узме статистички податак о броју добровољних ватрогасаца у Савезној Републици Немачкој, од укупног броја ватрогасаца 97 процената су добровољни ватрогасци. Овај показатељ довољно говори о значају добровољних ватрогасаца у организацији пожарне заштите (СТИФ, 2022). Финансирање оперативних јединица добровољних ватрогасних друштва представља обавезу локалне самоуправе. За време проведено на обуци или гашењу пожара добровољни ватрогасци добијају накнаду на свом сталном радном месту, а њихови послодавци тај новац рефундирају од локалне самоуправе. При обављању оперативног рада добровољни ватрогасци су осигурани за случај смрти, телесне повреде или инвалидности (Министерство Российской Федерации по делам гражданской обороны, чрезвычайным ситуациям и ликвидации последствий стихийных бедствий, 2011).

У Сједињеним Америчким Државама 72 процента од укупног броја ватрогасаца чине добровољни ватрогасци. У САД не постоји јединствен федерални закон о добровољном ватрогаству, већ се ово питање правно регулише на локалном нивоу. Када је реч о финансирању добровољних ватрогасаца, средства за њихово опремање и обуку обезбеђује се из локалних буџета. Неопходна техника и опрема се добијају од професионалних јединица и ватрогасних савеза, из средстава од пореза, донација, или комбиновано. Такође и Савезна влада (најчешће преко надлежне Федералне агенције за заштиту у ванредним ситуацијама – ФЕМА) даје субвенције како професионалним тако и добровољним ватрогасним јединицама, код учешћа у гашењу пожара, као подршку за обуку и обнављање опреме (Ибид).

Следећа држава која се узима као пример је Француска. Статистика указује да се и у Француској највећим делом у пожарној заштити ослањају на добровољне ватрогасце, тачније 80 процената од укупног

броја су припадници добровољних ватрогасних јединица. Принцип на коме се базира финансирање добровољних ватрогасаца је да се врши индивидуална рефундација за свако учешће у акцијама заштите и спасавања и при том се прави разлика у зависности да ли је лице на командној или извршилачкој позицији у оквиру добровољне ватрогасне јединице.

Добровољна ватрогасна организација у Чешкој је нормативно регулисана Законом о заштити од пожара из 1985. године. Ватрогасци волонтери организовани су као удружења грађана, која су аполитична, која делују користећи сопствене ресурсе и субвенције. Они су чланови добровољних јединица чија се делатност финансира из општинских буџета и државних давања преко Министарства унутрашњих послова (Ибид). И у Чешкој, слично као у претходно коришћеним примерима других држава, важи сличан однос професионалних и добровољних ватрогасаца, тачније далеко већи је проценат добровољних у односу на професионалне ватрогасце. Међутим, у Чешкој добровољни ватрогасци нису плаћени за своје ангажовање у акцијама заштите и спасавања, већ искључиво примају плату за свој рад на матичним радним местима.

Руска Федерација је почетком 21. века пролазила кроз сличну транзицију и реформу добровољног ватрогаства као што је данас случај са Републиком Србијом. Наиме, поједина подручја Руске Федерације су искључиво руралног карактера и време стицања професионалних ватрогасних јединица премашује стандардне оквире. На тај начин та подручја представљају територију са увећаном вероватноћом да у случају пожара дође до значајнијих последица у људству и материјалном смислу. Прорачуни који су рађени за предметна подручја указују да је најисплативији начин организовања пожарне заштите преко добровољних ватрогасних друштава. Финансијска и материјална подршка активностима добровољних ватрогасних друштава у Руској Федерацији врши се из сопствених средстава, прилога и донација, средстава оснивача, подршке државе и локалне самоуправе за учешће у ватрогасно-спасилачким операцијама и сл. Имовина коју користе добровољна ватрогасна друштва може бити у власништву, дата у закуп и/или на бесплатно коришћење на дугорочној основи. Органи државне власти или локалне самоуправе имају право да удружењима добровољне ватрогасне заштите дају у власништво или на коришћење на дуже време зграде, грађевине, пословни простор, комуникацијску опрему, возила и другу неопходну имовину, с тим што ова имовина подлеже посебном рачуноводству (Ибид).

Република Словенија представља карактеристичан пример где у пожарној заштити доминира добровољно ватрогаство. У Републици Словенији добровољно ватрогаство, те његове делатности финансирају се из државног буџета, те буџета локалних самоуправа, односно општина, затим средстава осигуравајућих кућа и државних институција, и на крају прихода из властите делатности и донација других правних лица. У октобру, месецу заштите од пожара, свако физичко или правно лице, које учествује у поштанском промету, мора од сваке поштанске пошиљке у унутрашњем или међународном промету (изузев књига, часописа и ревија) платити допринос у корист Ватрогасне заједнице Словеније за изједначавање материјалне опремљености добровољних ватрогасаца, као и за подстицање омладине да учествује у добровољном ватрогаству. Допринос обрачунава организација која обавља послове поштанског промета. Висину, начин и рок обрачуна доприноса одређује Влада Републике Словеније (Лаславић, 2020).

Закључак

Примери других држава јасно указују да добровољно ватрогаство, уколико је у довољној мери развијено, може бити од велике користи у делу заштите грађана, материјалних и културних добара од последица елементарних непогода и техничко-технолошких несрећа. Последњих неколико година, тачније од усвајања Закона о добровољном ватрогаству, Република Србија настоји да уреди и оперативно развије и подигне добровољно ватрогаство. Један од кључних аспеката односи се на финансирање како добровољних ватрогасних друштава тако и ватрогасних савеза који окупљају добровољна ватрогасна друштва на различитим нивоима.

Ако се крене од финансирања са националног нивоа, Министарство унутрашњих послова неколико година уназад кроз сопствени буџетски раздео издваја средства која су од великог значаја за материјално-техничко опремање добровољних ватрогасних друштава. Имајући у виду број званично регистрованих добровољних ватрогасних друштава, као и пројекцију оних који ће бити основани у складу са потребама и препознатим ризицима, препорука је да овакав тренд финансирања са националног буде континуиран. Међутим, не сме се заборавити да Министарство унутрашњих послова има примарну улогу у опремању професионалних ватрогасно-спасилачких јединица. С тим у вези не може се очекивати да ће у свакој години

бити издвојена значајна средства за опремање и финансирање добровољних ватрогасних јединица. Али, ако се оствари континуитет у финансирању добровољних ватрогасних друштава средствима са републичког нивоа, и то усмерена ка материјално-техничком опремању, очекивано је да ће оперативна употребљивост истих бити од значајне користи и помоћи професионалним ватрогасно-спасилачким јединицама, као и локалним штабовима за ванредне ситуације.

Са друге стране, евидентно је да даљи развој добровољног ватрогаштва у Републици Србији у одређеној мери зависи од препознатљивости на локалном нивоу, тачније од стране јединица локалних самоуправа. Било који пример држава које су представљене по питању добровољног ватрогаштва указује да се највећи део средстава за финансирање добровољних ватрогасних друштава издваја из буџета јединица локалних самоуправа. Законска регулатива у Републици Србији обезбеђује ову могућност. Међутим, тренутно не постоји уједначеност по овом питању, као и примери где локалне самоуправе уопште не издвајају новчана средства која помажу добровољним ватрогасним друштвима у њиховом раду и функционисању. Такође, када дође до потребе за ангажовањем добровољних ватрогасаца не постоје баријере да локални штабови путем наредби или закључака то и учине, очекујући да се то учини без икакве накнаде од стране удружења грађана које по својој статутарној организацији не може бити профитабилног карактера. Претходна ситуација, поред финансијске неповољности, негативно утиче и на мотивацију грађана да буду део добровољних ватрогасних друштава. Негативан ефекат тренутно ствара и чињеница да су ретке јединице локалних самоуправа које су званично усвојиле акт о систему повластица и подстицаја за припаднике добровољних ватрогасних јединица. У сваком случају, финансирање рада добровољних ватрогасних друштава је неопходно из буџета јединица локалне самоуправе. Јединице локалних самоуправа имају неколико начина како могу финансирати добровољна ватрогасна друштва. Први начин дефинише поступак за доделу средстава друштвима, односно њиховим савезима који се спроводи у складу са прописима којима се уређује додела средстава за подстицање програма или недостајућег дела средстава за финансирање програма од јавног интереса које реализују удружења, а сва остала питања која нису предметном Уредбом и Законом о добровољном ватрогаштву посебно уређена примењују се одредбе Закона о удружењима (Стална конференција градова и општина, 2021). Други начин предвиђа да, на основу

Закона о смањењу ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама, јединица локалне самоуправе формира јединицу цивилне заштите путем припадника добровољне ватрогасне јединице и да на тај начин реши ову законску обавезу. Услов за ослобађање од обавезе образовања јединица цивилне заштите опште намене је да јединица локалне самоуправе има уговором дефинисан однос са добровољним ватрогасним друштвом у смислу обавезности њиховог учешћа у заштити и спасавању људи и материјалних добара у ванредним ситуацијама, као и обавезности јединице локалне самоуправе да делом финансира њихово опремање и обучавање (Ибид). Поред испуњења законске обавезе, јединице локалне самоуправе би на овај начин имале једну оперативну системску снагу на коју територијално надлежни штаб за ванредне ситуације може рачунати у сваком тренутку. У вези са претходним јавља се и могућност да добровољно ватрогасно друштво које испуњава позитивне законске прописе буде проглашено за субјекат од посебног значаја за заштиту и спасавање на локалном нивоу. Штаб за ванредне ситуације може ставити у приправност или ангажовати субјекте од посебног значаја (и добровољна ватрогасна друштва, односно њиховог савеза, уколико су закључком Скупштине општине или града одређени као субјекти од посебног значаја за заштиту и спасавање на територији конкретне јединице локалне самоуправе) у ванредној ситуацији, као и за потребе вежби цивилне заштите када ванредна ситуација није проглашена (Ибид). Поред наведеног, јединица локалне самоуправе може ангажовати добровољна ватрогасна друштва и у случају превентивних активности и смањења ризика, попут контроле пољопривредне механизације пре почетка жетвених радова. На тај начин се добија могућност регуларног финансирања добровољних ватрогасних друштава.

Савремени начин функционисања удружења грађана, па једним делом и невладиног сектора и организација цивилног друштва, подразумева и пројектно финансирање. У овом делу постоји низ могућности како добровољна ватрогасна друштва могу уз квалитетно написане и оправдане пројекте доћи до извора финансирања. Међународне организације имају наклоност ка волонтерским организацијама, у овом случају добровољна ватрогасна друштва, која кроз своје пројекте реализују активности које доприносе локалној заједници и у овом случају подизању степена безбедности. У делу пројектног финансирања препознаје се улога ватрогасних савеза, у првом реду Ватрогасног савеза Србије. Како би се олакшало аплицирање добровољних

ватрогасних друштава на пројектима неопходна је административна и логистичка подршка Ватрогасног савеза Србије, као и других хијерархијски ниже позиционираних ватрогасних савеза. Посебну пажњу треба усмерити ка пројектима међународне зајединице и организације, затим оних који се односе на прекограничну сарадњу. Заштита од елементарних непогода и техничко-технолошких несрећа јесте област која се проналази као тема разних пројеката у међународним оквирима и ту добровољна ватрогасна друштва морају пронаћи додатни начин за финансирање. Наравно, очекује се од руководства добровољних ватрогасних друштава и ватрогасних савеза да технички буде спремно да испуни све захтеве који се траже, како приликом аплицирања тако и током реализације пројектних активности и казнијег извештавања.

Како би развој добровољног ватрогасства у Републици Србији био одржив неопходно је у наредном периоду успоставити стабилан начин финансирања, користећи различите нивое и изворе.

ЛИТЕРАТУРА

- Васиљевић, Б. (2021). *Оснива се седам добровољних ватрогасних друштава*. Преузето 15. марта, 2021; <https://www.politika.rs/sr/clanak/489545/Osniva-se-sedam-dobrovoljnih-vatrogasnih-drustava>
- International Association of Fire and Rescue Services (2017). *Country member Germany*. Downloaded March 23, 2021; <https://www.ctif.org/country-member/germany>
- Закон о добровољном ватрогасству (2018). Службени гласник РС, бр. 87, од 13. новембра 2018. године.
- Министерство Российской Федерации по делам гражданской обороны, чрезвычайным ситуациям и ликвидации последствий стихийных бедствий. (2011). *Добровольная пожарная охрана развитых стран мира*. Преузето 23. марта, 2021; <http://16.mchs.gov.ru/document/1639238>
- Млађан, Д., Клеут, Н., Поповић, Љ., Богдановић, Б., Јокић, С. и Милошевић, Р. (2014). *Историја професионалне службе заштите од пожара у Београду: 1864–2014*. Београд: друго допуњено издање, График центар Београд.
- Лаславић, Л. (2020). *Организација и устројство ватрогасства у Словенији и упоредба хрватским моделом: 1864–2014*. Велеучилиште у Карловцу.
- Пурић, С., Благојевић, М. и Јанковић, Ж. (2014). *Историјски развој опреме за заштиту од пожара*. Београд.
- Стална конференција градова и општина (2021). *Модел програма финансирања добровољних ватрогасних друштава (ДВД)*. Београд.

FINANCING OF VOLUNTARY FIRE SOCIETIES IN THE REPUBLIC OF SERBIA

MA Miloš Milenković

*Ministry of Interior of the Republic of Serbia,
Emergency Management Sector*

Dr Dalibor Kekić, Associate Professor

University of Criminal Investigation and Police Studies, Belgrade

Summary

Voluntary fire societies in the Republic of Serbia are currently a significant operational component and additional assistance to professional fire and rescue units and local emergency headquarters when needed. During the last three decades, this area has been largely neglected and threatened to lead to complete devastation and disappearance of voluntary fire societies in the Republic of Serbia. However, since the adoption of the Law on voluntary firefighting, which was adopted at the end of 2018, the Ministry of the Interior and the Sector for emergency management have started and implemented a series of activities aimed at the systemic development of voluntary firefighting. During this process, significant attention is paid to the financing of voluntary fire societies, which is currently not systematically resolved and this will be the basic hypothesis of the work with the aim that the authors propose the establishment of stable sources of funding that enable smooth operation and functioning of voluntary fire societies. The research in this paper will be focused on the analysis of voluntary firefighting in the countries around the Republic of Serbia and the ways in which they regulated the financing of voluntary fire societies. One of the expected results of the work is the proposal of a financial model aimed at both the national level and the level of local self-governments, which would contribute to further improving the work of voluntary fire societies.

Keywords: *voluntary fire societies, financing, disaster risk reduction and emergency management system, local self-governments.*